

Az esélyegyenlőség európai éve lendületet adhat a sokféleségről szóló vitának

„Többet kell tennünk a viselkedés, a gondolkodásmód megváltoztatásáért. A problémák gyökerét kell vizsgálnunk. Be kell látni, hogy az elmúlt évtizedben társadalmaink jelentős változáson estek át. Gondoljanak csak az Európai Unió előregedő lakosságára és fokozódóan többnemzetiségű, több-ethnikumú összetételére. 2007-ben az Esélyegyenlőség Évének az a célja, hogy tudatosítsuk: minden európainak joga van az egyenlő bánásmódra és arra, hogy hátrányos megkülönböztéstől mentesen éljen.”

Vladimír Špidla,
a foglalkoztatáspolitikáért, szociális ügyekért
és esélyegyenlőségért felelős európai biztos

Egyenlő Esélyeket Mindenkinek

Ezt a célt tűzte ki Európa elé az Európai Bizottság, amikor 2005-ben az esélyegyenlőség és a diszkriminációmentesség előmozdítására az Esélyegyenlőség Évének nyilvánította a 2007. évet. Az évet meghirdető Vladimír Špidla, a foglalkoztatáspolitikáért, szociális ügyekért és esélyegyenlőségért felelős európai biztos úgy látja, Európának tennie kell a valódi egyenlőség gyakorlati megvalósulásáért. *„Az alapvető jogoknak, a diszkriminációmentességnek és az esélyegyenlőségnek kulcsfontosságú, elsőbbséget élvező kérdéseknek kell maradniuk”*-jelentette ki Špidla a 2005 júniusában tartott brüsszeli sajtótájékoztatón. Az év meghirdetéséről az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa 2006. május 17-én fogadta el a 771/2006/EK sz. Határozatot, amely kimondja: az Esélyegyenlőség európai évének olyan friss lendületet kell adnia, amely fenntartja a tagállamokban az egyenlőséggel megkülönböztetés-mentességgel kapcsolatos közösségi jogszabályok végrehajtására irányuló erőfeszítéseket. Az európai évnek katalizátorként kell szolgálnia a figyelem felkeltésében és a hajtóerő kialakításában.

A négy „R”

Az Európai Bizottság négy kérdéskört – *Rights, Representation, Recognition, Respect*, azaz *Jogok, Képviselet, Elismerés, Tiszteletben tartás* – jelölt meg a 2007. év fő témájaként. A négy „R” kifejezi, hogy a jelenleginél sokkal összetartóbb, a másságot befogadó, a sokféleség előnyeit értékelő, az alulreprezentált csoportoknak is teret engedő, jogaikat ismerő európai társadalmakra van szükség. Európa minden polgárának joga van az egyenlő bánásmódra, amely tekintettel van különbségeikre.

Az Esélyegyenlőség Évének napirendjén értelemszerűen *nem csupán a faji vagy etnikai származás kérdésköre* szerepel, hanem *a nemi hovatartozás, a vallás vagy világnézet, a testi fogyatékoság, az életkor és a szexuális irányultság alapján történő hátrányos megkülönböztetés is*. Az Európai Bizottság szerint eljött annak az ideje, hogy az eddig kialakított szilárd alapokra, azaz a 2000-ben elfogadott Egyenlő Bánásmód Irányelvekre és a diszkrimináció elleni Közösségi Akciótervre építve, figyelmünket újra ezekre a kérdésekre irányítsuk.

Rendezvények, programok

A Parlament és a Tanács határozata értelmében a célok elérésére elsősorban a következő cselekvési formákat támogatják: találkozók és események, információs, népszerűsítő és oktatási kampányok, közösségi vagy nemzeti szintű kutatások és tanulmányok.

Az európai évben való részvétel lehetőségét meg kell nyitni a tagállamok, a csatlakozó országok és az előcsatlakozási stratégiában részesülő tagjelölt országok, az EFTA/EGT-országok, illetve a nyugat-balkáni országok számára. Az év eseményeit folyamatosan értékelik, de a Bizottságnak 2008. december 31-ig jelentést is be kell nyújtania az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az Esélyegyenlőségi Évre vonatkozó határozat végrehajtásáról, eredményeiről és átfogó értékeléséről.

Az Esélyegyenlőség Évének első nagy eseménye az *Esélyegyenlőségi Csúcstalálkozó* megrendezése volt *Berlinben január 30-31-én, 450 küldött részvételével*. A német uniós elnökség nemcsak a tagállamok magas rangú tisztségviselőit, hanem a társadalmi partnerek, szakszervezetek, civil szervezetek, diszkrimináció-ellenes testületek széles körét is fogadta a találkozón. A találkozó két plenáris ülésének a következő címetek adták: „Az egyenlőség legyen valóság” és „Hozzuk ki a legtöbb hasznot a sokszínűségből”.

A berlini Esélyegyenlőségi Csúcstalálkozó „*Hallasd a hangod*” elnevezésű szekcióját egyedüli magyar szekcióvezetőként *Lévai Katalin*, az Európai Parlament képviselője vezette. A szekció résztvevői konkrét lépéseket szorgalmaztak a hátrányos helyzetűek érdekében, így többek között ösztönözni szeretnék az európai Roma Tv beindítását, illetve azt, hogy a kisebbségek nagyobb lehetőséget kapjanak a médiában. Az évet záró konferenciát már a portugál elnökség rendezi.

A legfontosabb rendezvényeknek azonban a résztvevő államokban lebonyolítandó, nemzeti vagy helyi szintű programok, események számítanak majd. A fő alapelv a decentralizálás: a szubszidiaritás elvével összhangban az európai év cselekvéseinek többségét nemzeti szinten kell lebonyolítani. Mindegyik ország külön, országos szintű rendezvényen indítja saját programját. Magyarországon a *Szociális és Munkaügyi Minisztérium Esélyegyenlőségi Szakállamtitkársága* felel a programok koordinálásáért. A programhoz a támogató-sokból nem részesülő tevékenységek is csatlakozhatnak hivatalosan, és ehhez megszerezhetik a magyarországi koordináló szerv támogató levelét, illetve az Esélyegyenlőség Év logója használatának jogát.

A nemzeti szintű rendezvényekhez 7,65 millió eurós támogatást biztosítanak, amelyet az 50%-os társfinanszírozási kötelezettség miatt ugyanekkora összeggel kell a résztvevőknek kiegészíteniük közpénzekből vagy magánforrásokból. További több mint 7 millió eurót biztosítanak az európai szinten rendezett eseményekhez.

Az Európai Bizottság honlapján havonkénti bontásban megadott eseménynaptár tartalmazza, hogy például januárban a Cseh Köztársaságban a romákkal, februárban Franciaországban a munkahelyi rasszizmussal, Svédországban a menedékkérelmet kérőkkel, az Egyesült Királyságban a büntetésüket letöltők társadalmi visszailleszkedésével, márciusban Olaszországban az oktatásbeli esélyegyenlőséggel, áprilisban Németországban a fiatalokkal, júniusban Írországban a hátrányos helyzetű munkavállalókkal, Svédországban az idősekkel, októberben Portugáliában a foglalkoztatásnál felmerülő nemi sztereotípiákkal vagy decemberben Belgiumban a fogyatékkal élőkkel foglalkozó rendezvényre kerül majd sor.

Amilyen széles az érintett csoportok köre, olyan változatosak a rendezvények formái, módszerei. Páratlanul gazdag azoknak az ötleteknek a tára, amelyekkel a rendezők a célok elérésére törekcszenek. A testi fogyatékoság és a megközelíthetőség jegyében rendezik meg például Belgiumban az Ipari Formatervezés Hetét. Cipruson DVD-t jelentetnek meg a férfiak és nők között a családi életben létező egyenlőtlenségekről. A Cseh Köztársaságban tizenöt dokumentumfilmet készítenek, hogy a fiatalok körében az egyenlő bánásmódot divatos, menő, „cool” magatartásformává tegyék. Dánia magán- és állami vállalatokat tüntet ki a „Változatosság a munkahelyen” díjakkal, Litvánia Sokszínűség Díjat ad az Év Újságírójának. Franciaországban pályaválasztási tanácsadó szolgálatot indítanak fiatal bevándorlóknak, míg Görögország helyi és regionális újságok hirdetései alapján elemzést készít az 50 éven felüliek munkavállalási lehetőségeiről. Magyarországon fénykép- és rajzversenyt hirdetnek a sokszínűség témájában, Olaszországban pedig „Rasszizmus elleni Világkupa” elnevezéssel ötnapos zenei és sportrendezvény-sorozatra kerül sor.

Kikkel együtt?

Az Esélyegyenlőség Évének – és általában véve a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemnek – a sikere azon múlik, milyen széles körű támogatottságot élvez. Ha ugyanis megmarad az Európai Bizottság, továbbá a mögé felsorakozó Európai Parlament, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, a Régiók Bizottsága, a Rasszizmust és Idegengyűlöletet Monitorozó Európai Központ és más európai intézmények deklarációinak szintjén, akkor a mindennapokban nem sok változást érzékelünk.

Éppen ezért a megvalósításban kulcsszerep jut a koordinációért felelős nemzeti szervezeteknek és a programokban részt vevő civil szervezeteknek, azoknak, ahová az emberek elsőként fordulnak tájékoztatásért vagy segítségért, ha úgy érzik, hátrányos megkülönböztetés áldozatai lettek. Nagyon fontos a munkaadókat és a munkavállalókat képviselő társadalmi partnerek szerepe. A legfontosabb azonban az, hogy az ügyet a társadalom egésze a magáénak érezze. Mindenkit el kell érni, mindenkiben tudatosítani kell, hogy egyrészt van lehetőségünk jogaink megvédésére, másrészt változtatnunk kell előítéletességünkön, a másokról kialakult sztereotíp gondolkodásmódon.

Az Eurobarométer-felmérés

Az Európai Bizottság által megrendelt tanulmányok, felmérések jó alapot jelentenek az esélyegyenlőség kérdésének európai és országos szintű megvitatásához. A társadalom vagy az egyén hozzáállását, viselkedésének változását mutató felmérések elsősorban a diszkriminációellenes jogszabályok és politikák sikerének értékelésében vagy a tudatosítást célzó intézkedések megtervezésében lehetnek hasznosak. 2007 elején egy kézikönyv is megjelenik a diszkrimináció mérésének módszereiről.

2007 elején hozták nyilvánosságra annak a felmérésnek az eredményeit, amely során az Eurobarométer az Unió 27 tagállamában vizsgálta a diszkrimináció alakulását, a diszkriminációhoz való viszonyulást, magatartást vizsgálta. A közvéleménykutatás eredményeképpen kiderült, hogy az európaiak nagy része úgy véli, a hátrányos megkülönböztetés széles körben elterjedt gyakorlat az ő országában. A legelterjedtebbnek az etnikai alapú diszkriminációt érzik (64%), de minden második európai úgy gondolja, hogy a fogyatékoságon vagy a szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés is gyakori. A közvélekedés szerint az életkoron (46%), a valláson vagy világnézetén (44%), illetve a személyek nemén (40%) alapuló megkülönböztetés is előfordul, bár valamivel csekélyebb mértékben.

Az európai polgárok zöme szerint fogyatékosnak (79%), romának (77%), 50 év felettinek (69%) vagy eltérő etnikai származásúnak (62%) lenni hátrányt jelent a társadalomban. Érdekes ugyanakkor, hogy csak négy olyan tagállam van (Málta, Ciprus, Ausztria és Szlovénia), ahol nem éri el az 50%-ot azok aránya, akik úgy vélekednek: az eltérő etnikai származású emberek gazdagítják az ország kultúráját. E tekintetben a legelőkelőbb helyet Svédország és Finnország foglalja el (86, illetve 81%), míg Magyarország 72%-os eredménnyel az ötödik helyen áll. A tanulmány arra is rámutat, hogy az emberek aránylag keveset tudnak a diszkriminációt tiltó jogszabályokról. Az EU polgárainak mindössze egyharmada hallott arról, milyen jogok illetnék meg abban az esetben, ha hátrányos megkülönböztetés áldozatává válna neme, etnikai vagy faji hovatartozása, életkora, szexuális irányultsága, fogyatékosága, vallása vagy meggyőződése miatt. *Az Esélyegyenlőségi Év egyik fő célja éppen ezért tájékoztatni a polgárokat a megkülönböztetés-mentességhez és az egyenlő bánásmóddhoz való jogokról, illetve előmozdítani a mindenkit megillető esélyegyenlőség ügyét.*

Az esélyegyenlőség európai évének honlapja az egész év során fontos kommunikációs eszközként szolgál, naprakész információkat nyújt a polgárok által látogatható rendezvényekről, ösztönöző támogatást nyújtva ily módon a különböző tevékenységekhez és elősegítve a kapcsolatépítést.

Dr. Solymosi Judit

További információk:

<http://equality2007.europa.eu>

Az Eurobarometer-felmérés összefoglalása

http://ec.europa.eu/employment_social/news/2007/jan/euro_baro_summary_en.pdf

A berlini egyenlőség csúcstalálkozó

http://ec.europa.eu/employment_social/eyeq/index.cfm?&page_id=95

Tudta Ön, hogy...

- a legtöbb európai úgy véli: az etnikai származás, a vallás, a testi fogyatékoság vagy az életkor akadályt jelenthet a munkakeresésnél, még ha az illető rendelkezik is a szükséges képesítésekkel?
- az idősebbeknek sokkal nehezebb állást találniuk, és foglalkoztatottságuk a 62%-os európai átlaggal szemben csak 40%-os?
- a testi fogyatékkal élők közül csak 47% talál munkát?
- a lepusztult városrészekben élő bevándorlókra és etnikai kisebbségekre lakóhelyük és etnikai hovatartozásuk miatt kétszeresen leselkedik a kiutasítás veszélye?

- 2000 óta az Európai Unió egész területén tilos a foglalkoztatásban bármiféle hátrányos megkülönböztetést alkalmazni a szexuális irányultság, faji vagy etnikai származás, vallás, fogyatékoság és életkor alapján?
- az Európai Unióban élő nők még mindig 15%-kal kevesebbet keresnek, mint az azonos munkakört betöltő férfiak? És az Európai Parlamentben a képviselői helyeknek még mindig kevesebb mint egynegyedét foglalják el a nők?
- A fiatal leszbikusok, melegek és biszexuálisok több mint fele az iskolában vagy családjában is előítéletességgel és diszkriminációval találkozik?

(Részletek az Európai Bizottság Foglalkoztatási, Szociális és Esélyegyenlőségi Főigazgatóságának 2006. évi jelentéséből)